

Llegir en cas d'incendi

Art Cinema Diaris Els poetes són així Escena Fílmoteca Infantil-Juvenil La maleta Llibres Música Personatges Sèries TV

Els poetes són així: Joan-Elies Adell (Vinaròs, 1968)

Joan-Elies Adell (Vinaròs, 1968) és poeta i assagista. Ha publicat diversos llibres de poemes com *La matèria del temps* (El Mèdol, 1994), *Oceà immòbil* (Izar, 1995), *A curt termini* (Eliseu Climent, 1997), *Un mateix cel* (7 i Mig, 2000), *Encara una olor* (Bromera, 2003), *La degradació natural dels objectes* (Proa, 2004), *Pistes falses* (La Garúa, 2006), *Si no et tinc* (Pagès, 2013) i *Escandall* (Metèora, 2014). Diu que la seva poesia parla del “passat recent, d’alguna cosa que t’ha provocat dolor i necessites pensar-la, verbalitzar-la i, d’alguna manera, curar-la”. Explica que necessita tenir molt clar el fet sobre el qual vol escriure i, per a posar-se a treballar, li cal un temps per a pair-ho i carregar les piles. Joan-Elies Adell diu que seria molt cansat ser poeta les 24 hores i el cert és que quan un seu davant d’ell, percep des del principi una naturalitat que el fa tan proper com els seus poemes.

“La poesia és una arma contra la desmemòria”

Manel Haro. Barcelona

Què el va fer ser poeta?

La necessitat d'explicar-me i entendre moltes coses. Jo estic d'acord amb aquella màxima de Jenaro Talens, un gran poeta de la generació del 70, que deia "escric quan em desconec". Jo crec que, d'alguna manera, em passa el mateix: la poesia és una necessitat per explicar la vida i per explicar-me a mi mateix.

Quan va començar a vehicular aquests sentiments a través de la poesia?

Quan vaig acabar la carrera de Filologia Catalana a València. Vaig començar a escriure sense saber ben bé perquè, però em vaig trobar amb altres persones que almenys no em deien que ho deixés córrer, sinó que m'animaven a tirar endavant i vaig descobrir que la poesia podia ser una bona manera d'explicar-me.

Un poeta observa el seu entorn d'una manera diferent?

No sempre, perquè seria molt cansat, però sí que moltes vegades ens fixem en coses que potser a altres persones els hi passarien desapercebudes. A l'igual que molts escriptors, sobretot els narradors, es mostren interessats en el que succeeix, un poeta segurament prefereix quedar-se en l'anècdota, en la cosa petita i insignificant, que no saps per quina raó et crida l'atenció i a partir d'aquí et dediques a reflexionar si pot ser un argument per a un poema. Suposo que això sí implica una mirada diferent.

Aquesta mirada diferent també s'aplica a totes aquelles angoixes existencials que tots tenim i que tenen a veure amb la mort, l'envelliment, l'amor, la relació amb els nostres pares...?

Suposo que sí, que la poesia és la nostra arma més còmoda per a enfrontar-nos a les angoixes que tots tenim. No sé si aconseguim res amb això, però és la nostra manera de fer-ho. Necessitem la poesia per a dir la nostra respecte a totes aquestes coses i al mateix temps és una petita consolació, tot i que momentània.

El poeta ha d'agafar distància de si mateix a l'hora d'escriure?

Depèn del tipus de poesia que fas i depèn de si allò que tu estàs patint pot ser compartit per altres persones. Aquesta distància sempre és necessària en l'acte d'escriptura perquè allò que som no és allò que escrivim tot i que allò que escrivim sí que forma part d'allò que som. Sí que existeix la necessitat de mirar-nos externament però això no implica que posem distància respecte les coses que ens poden fer mal. La gràcia seria incorporar aquesta doble mirada en

allò que escrius, per tal de què allò que el poeta expressa, ho puguin sentir el màxim nombre de persones.

Quins són els poetes que l'han marcat?

Des del punt de vista intel·lectual i poètic m'ha marcat molt Jenaro Talens. També dos poetes dels quals em considero fill o nét, són Joan Vinyoli i Vicent Andrés Estellés. M'agrada molt la mirada de Màrius Sampere, poeta al qual acudeixo sovint, tot i que la seva poesia i la meua no tenen res a veure. I després he llegit molta poesia castellana i americana, com per exemple T. S. Eliot.

La llengua afegeix sentit a un poema? És a dir, la llengua condiona la manera de pensar o escriure un poema?

La poesia és llengua! La llengua és la matèria primera de la poesia i, per tant, és fonamental. També per a les tradicions poètiques. No ho podem separar, perquè la poesia és en si mateixa un fet de materialitat lingüística i també d'història social de la llengua perquè reflecteix uns usos poètics concrets.

Llavors, una traducció canvia molt el sentit d'un poema?

Més que canviar molt, diguem que un poema traduït és un poema nou. Jo tinc l'experiència del meu llibre *Pistes falses* que va ser publicat en edició bilingüe, català i castellà. Jo no vaig fer la traducció, així que vaig tenir la sensació que el poemari en català era el meu, però en castellà, tot i ser meu també, era diferent. Diguem que s'enriquen mútuament. D'alguna manera en una traducció hi ha tres llibres: el que escriu l'autor, el que llegeix i interpreta el traductor, i el que llegeix el lector una vegada traduït. Aquests tres llibres, per tant, dialoguen entre ells. Una traducció sí que fa que el text s'allunyi de l'original, però aquesta mirada que li posa el traductor també és interessant.

“Entre el meu pare i jo hi havia una relació de silencis i complicitat”

En el darrer poemari, *Escandall*, parla del seu pare, que poc a poc va perdent la memòria. Per què la memòria i la figura del pare són temes cabdals en la poesia?

En el cas de la memòria, perquè la literatura, i sobretot la poesia, el que vol és capturar l'instant; és a dir, és una arma contra la desmemòria i per tant moltes vegades escrivim per a capturar el temps o allò que ens ha succeït. La poesia ofereix la possibilitat d'esculpir en la paraula un instant. I sobre el pare, s'ha escrit molt, no només des del punt de vista poètic, sinó també psicoanalític. A *Escandall* es produeix la necessitat de parlar sobre la relació amb el pare, però ell està perdent la memòria i, per tant, la identitat que feia d'espill on et veies reflectit. Te n'adones que aquella persona que estimes està desapareixent, encara que estigui viva, i amb ell desapareix la persona que t'explicava com eres tu de petit. Ell és qui t'havia vist néixer i créixer i qui t'ho podia explicar.

Quan escriu sobre el seu pare, fa que tingui una mirada diferent cap a vostè mateix com a fill o reflexiona sobre la seva condició de pare?

Més que reflexionar sobre la meua condició de pare o fill, a mi em va servir per a dir coses al meu pare que mai li hauria dit cara a cara perquè en aquell moment no em podia entendre per culpa de la desmemòria. Potser abans tampoc m'hauria entès, perquè no compartíem la mateixa generació i vivíem en mons diferents: ell era un llaurador i jo vaig poder anar a la universitat, per exemple. Vull dir que entre nosaltres hi havia una relació de silencis i complicitat. Al perdre la memòria, jo vaig necessitar establir aquest diàleg amb ell i, de fet, és un diàleg que s'ha produït moltes vegades en la literatura. No perquè busqués resposta, sinó perquè em servia per a imaginar què podia estar ell pensant sobre allò que ja no li podia preguntar en persona.

Què hagués estat de la poesia sense el silenci...

El silenci és fonamental. L'altre dia vaig llegir diversos poemes d'*Escandall* en una presentació i em vaig adonar que la paraula silenci estava molt present. La nostra generació és gent que s'ha format culturalment, però que ve d'una altra generació que ha tingut poca cultura de llibre però molta cultura de vida i, per tant, els silencis eren necessaris perquè estàvem en moments molt diferents. També quan tu ets pare, veus que hi ha silencis amb els teus fills, perquè cadascú està en processos vitals diferents.

"Sé que no podràs evitar oblidar-me d'aquí a pocs minuts". És un vers del poemari *Escandall*, però podria ser una frase que qualsevol fill li pot dir al seu pare. Escriure-la la carrega encara

més de significat? Ho pregunto per la importància que cobra una frase quan s'escriu i s'inserta en un poema.

El fet de tenir escrit alguna cosa serveix per a què continuï existint. Abans deia que la poesia responia a la voluntat de retenir, de capturar, temps, sensacions i, fins i tot, coses imaginades, perquè la poesia no ha d'estar basada en la realitat necessàriament. La poesia pot basar-se també en una il·lusió. La literatura té la capacitat de crear coses amb la paraula i aquestes coses perduren quan són escrites, a l'espera de què algú les llegeixi i les reactivi. O jo mateix, quan llegeixo poemes que he escrit fa temps...

Es reconeixes en tot allò que ha escrit en el passat?

Reconèixer-me sí. A vegades sento una mica de vergonya d'aquell que jo era, perquè veig la innocència de la meva joventut. Reconec que em trobo a gust amb el que he escrit tot i que mai m'he plantejat recuperar llibres. Hi ha alguns poemes que veus que tècnicament els hi falten una mica més de feina o temps, que potser els hauria d'haver treballat una mica més, però en quant al que diuen els poemes em còmode.

Abans parlava de què la poesia no necessàriament ha d'estar basada en la realitat. Al poemari *Pistes falses*, deia que la poesia era "ficció de la veritat"...

Sí, al llarg de la meva escriptura jo he utilitzat vivències que no m'han passat a mi, que potser algú me les ha explicades, que les he vistes en alguna pel·lícula o llegit en algun llibre, i que em serveixen per a expressar millor allò que vull expressar... Millor que si utilitzés experiències meves, vull dir. Per tant, ho utilitzo com a matèria literària, perquè, a fi de comptes, les pel·lícules que veig, els llibres que llegeixo o la música que escolto també formen part de mi. La poesia no deixa de ser una mena de ficció perquè tot allò que es vehicula a través del llenguatge és una construcció. No sé fins a quin punt és una construcció de ficció o de realitat, però com a construcció lingüística a mi m'ajuda i suposo que també poden servir d'alguna manera a les persones que la llegeixen.

Creu que tot i que hi hagi ficció en la poesia, el lector necessita creure que tot és veritat per tal de trobar respostes o veure's reflectit en un poema?

Jo intento deixar pistes. No vull enganyar a ningú, però tampoc crec que s'hagin d'ensenyar totes les cartes. En la poesia que escric, on el jo és molt present, m'agrada fer aquests jocs i que el lector pensi que tot el que dic forma part de mi, tot i que la realitat és molt important.

Li agrada quan els lectors fan interpretacions que res a veure tenen amb les que vostè pretenia?

Absolutament. Per exemple, em passa a mi quan llegeixo poemes meus antics, que veig coses que quan vaig escriure'ls ni les imaginava. Així que si em passa a mi com no m'ha d'agradar que els lectors interpretin a la seva manera i facin seva la lectura del que jo he escrit. La literatura és això, no és meva, és de tots. Quantes més lectures i més possibilitats, més interessant. En aquest sentit, la traducció ajuda a fer noves interpretacions.

“Els objectes ens ajuden a situar-nos en la nostra pròpia memòria”

Moltes vegades el poeta se situa entre el passat, que sol ser joiós, i el futur, que sol mostrar l'envelliment o la mort. El present d'un poeta sempre comporta dolor?

Sempre diuen que si el present t'agrada, no escriuries. Escriure comporta un patiment que gaudeixes. De totes maneres, jo no crec que la meua poesia miri al passat de forma nostàlgica, per exemple, sinó que parla més aviat sobre el passat recent, d'alguna cosa que t'ha fet mal i necessites pensar-la, verbalitzar-la i d'alguna manera no sé si curar-la, tot i que en el fons saps que no es curarà. El present se'ns escapa, no existeix, perquè quan el pronuncies, ja ha passat. A *Escandall* volia que el meu pare fes present un passat amagat, que recuperés de la memòria recòndita un passat que ell, estant bé, havia oblidat. Volia resseguir els laberints mentals del meu pare però no per a recuperar el passat, sinó com a procés per veure com de feble és el jo i com una malaltia pot fer desaparèixer tot el que tu ets.

Al pròleg d'*Escandall*, diu Iban L. Llop que escriu sense escarafalls. Hi estic d'acord. Quan un poeta carrega de retòrica un poema, no l'està refredant d'alguna manera?

El més difícil d'*Escandall* era el to, perquè no havia de ser un llibre d'autoajuda ni havia de carregar el llibre, havia de ser molt transparent, havia de fluir, però això també és retòrica. Ens creiem que la retòrica és només afegir, però treure allò innecessari també ho és.

Molts novel·listes afirmen que no s'ha d'esperar la inspiració, que s'ha de ser disciplinat i posar-se a escriure. Ser poeta requereix disciplina o naturalitat?

Jo crec que hi ha poetes que escriuen seguint una disciplina, sobretot aquells que es guanyen la vida escrivint. Jo necessito saber de què vull parlar i això és el que em costa, més que no pas

la disciplina de posar-me a escriure, ja que a vegades escriure és una necessitat. A mi la poesia m'ha donat moltes satisfaccions, però no és la meva professió, no em guanyo la vida amb ella i, per tant, no l'haig de perseguir. Diguem que la poesia et busca però tu també l'has de voler buscar. Jo, una vegada sé de què vull parlar, necessito, abans de posar-me a escriure, digerir allò que he viscut i carregar les piles.

La mar està molt present en la seva obra, a *Escandall, Pistes falses o La degradació naturals dels objectes*. D'aquest últim poemari és el vers "sóc al costat de la mar i el món ofereix tota la seua espessor. Tan nítida que m'obliga a retractar-me". Què li dona la mar?

Jo he crescut en un poble de mar, Vinaròs, i ara visc en una illa, Sardenya. La mar sempre ha estat molt present en la meua poesia perquè marca el meu caràcter, la meua manera de ser. La mar és una imatge que m'agrada, que recomença, que sempre és nova. M'agrada l'olor de la mar, però sobretot la idea del moviment constant. Recordo una cançó de Radio Futura que deia "el mar es inmenso, así que todo está en calma". Com a imatge i com a metàfora la mar em sedueix, però sobretot perquè reflecteix molt bé la vida. Una planta o un arbre acaben morint, però la mar no mor mai, està per sobre de nosaltres, és la vida immensa.

Tot i que als seus poemes també hi ha plantes i flors...

Sí, això és una qüestió familiar. Els meus pares van ser floricultors tota la vida i, per tant, les plantes i les flors sempre han tingut presència en la meua vida. Quan era un adolescent i arribava tard a casa, em castigaven enviant-me a recollir roses. Les plantes eren la feina dels meus pares i era una càrrega per a mi perquè els havia d'ajudar, però quan aquest món ha desaparegut, apareix el record i això es fa present constantment.

Tal com diu el títol, a *La degradació naturals dels objectes* parlava dels objectes que envelleixen. Però també a *Escandall*. Què fan els objectes físics respecte de la memòria?

Ens ajuden a situar-nos en la nostra pròpia memòria. Els objectes ens reflecteixen, són la nostra memòria material. El fet d'haver viscut en diversos llocs fa que quan torno a un espai on fa temps que no hi he estat, em fixi en els objectes, que també es fan vells. També passa amb les ciutats i els seus carrers, veig que canvien.

Estem banalitzant la memòria al segle XXI?

Crec que no banalitzem la memòria, que la gent és conscient de la seva importància, tot i que no podem estar constantment lligats als records. El que sí que podem fer es recórrer a coses banals per a recordar. Per exemple, la música i les olors són dos dels elements que són més

capaços de desencadenar la memòria, perquè ens retornen a un temps passat. Moltes persones utilitzen algunes cançons per a recordar la seva joventut, per exemple.

Deia Proust que res subsisteix d'un passat antic, només l'olor i el sabor perduren durant molt de temps...

És així, per a mi les olors i els gustos van lligats. Però també la música popular, que, com deia, ha marcat la nostra joventut i la nostra manera de ser. Pensa que tenim emissores de ràdio que emeten música per dècades. Les televisions i la indústria també saben fer negoci d'això.

“Molts professors expliquen la poesia més com un problema matemàtic que com una obra literària”

Potser la poesia és un gènere maltractat en la nostra societat, però no creu que les persones consumim més poesia de la que ens pensem?

La gent ha estat molt maltractada per mals professors de literatura, perquè ells eren qui havien de fer apreciar la poesia als joves, però ni ells mateixos l'entenien. Se centraven en explicar la poesia més com un problema matemàtic que com una obra literària, i quan l'alumne identificava si era un decasíl·lab i trobaven quatre figures retòriques, semblava que el poema ja havia estat desxifrat. No tots els professors de literatura han ensenyat a llegir poesia...

Però molts han ensenyat a comentar-la...

Exacte, allò típic de l'estructura d'un poema, temes, figures retòriques... Allò que feia que resolguessis un problema, però que no gaudissis del text. Era com un dos més dos són quatre. No fa gaire una llibretera em deia que la poesia li feia por, però efectivament la gent està més a prop de la poesia del que es pensa, a través de la música, d'alguns eslògans publicitaris... I després hi ha poetes que venen molt perquè els mitjans i les editorials els hi fan cas, no els tracten només com a poetes, sinó com a un escriptor que treu un nou llibre.

Les xarxes socials ajuden a la difusió de la poesia?

Gràcies a les xarxes socials, jo puc saber qui llegeix els meus poemes, perquè t'escriuen i t'ho diuen. Abans jo no sabia qui em llegia, tret que hi fessis alguna presentació. Ara t'arriben persones que no són de l'àmbit literari, que no coneixes i que t'expliquen el que han sentit llegint els teus poemes i s'estableix un bon diàleg. Les xarxes socials ajuden a crear un canal

per a parlar de poesia, tot i que és un món complicat. Allò digital ajuda a renovar el discurs poètic, dóna molt de joc per fer que la poesia vagi més enllà de la poesia impresa. Diguem que en l'espai digital la poesia se sent còmoda.

Alguns dels seus poemaris

